

LEERVERTRAGINGEN BASISONDERWIJS DEELS INGELOPEN

MAAR CITO-ONDERZOEK LAAT ZIEN:
JUICH NIET TE VROEG

Stichting Cito

dr. Kimberley Lek
dr. Remco Feskens
drs. Judith Veldhuizen
dr. Jos Keuning

LEERVERTRAGINGEN BASISONDERWIJS DEELS INGELOPEN

MAAR JUICH NIET TE VROEG

Na de tweede lockdown zijn de leervertragingen in het basisonderwijs deels ingelopen. Althans bij begrijpend lezen en rekenen. Maar niet alle leerlingen herstellen zich in dezelfde mate. Dat concludeert Stichting Cito na een onderzoek van toetsresultaten voor rekenen en begrijpend lezen (bron: Cito Leerlingvolgsysteem). Zo zijn leerlingen in groep 4 tot en met 7 voor rekenen over het algemeen weer terug op het niveau van voor de lockdown(s). De vraag is wel ten koste van welk onderwijsaanbod dit herstel plaatsvond. De vertraging voor – bijvoorbeeld – begrijpend lezen bestaat deels nog steeds. En de verschillen tussen leerlingen zijn er groter geworden. En wat te denken van vaardigheden zoals sociaal-emotionele ontwikkeling?

VERVOLG EERDER ONDERZOEK

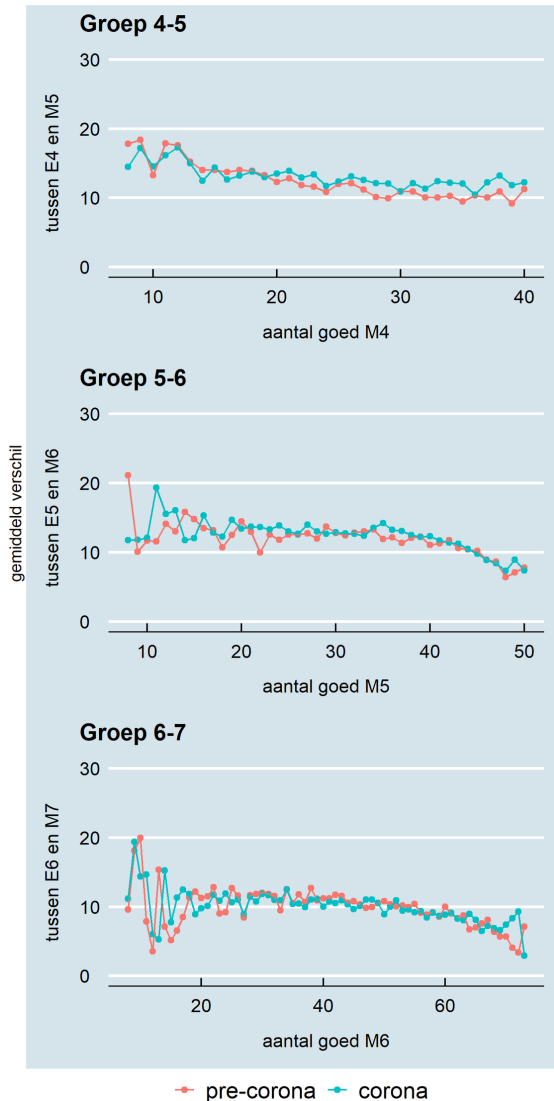
In november 2020 kwam Cito naar buiten met een eerste onderzoek naar eventuele leervertragingen als gevolg van de scholensluiting in het po. Toen bleek dat leerlingen in vaardigheid waren gegroeid, maar minder dan in niet-corona jaren het geval zou zijn geweest. Het onderzoek was toen gebaseerd op een analyse van de M- en E-scores in 2020. In dit onderzoek is de analyse doorgetrokken. Voor leerlingen in groep 4 tot en met 7 werden de resultaten van een heel coronajaar onder de loep genomen: van de M- en E-scores in 2020 tot en met de M-scores in 2021. In deze periode sloten de basisscholen twee keer hun deuren en schakelden ze massaal over op afstandsonderwijs.

ZINVOL KIJKEN NAAR LEERGROEI

In ons onderzoek vergeleken we de leergroei van leerlingen in coronatijd (2019-2021) met leerlingen in pre-coronatijd (2017-2019). Daarbij keken we naar de resultaten op drie achtereenvolgende LVS-toetsen voor drie cohorten leerlingen. Het eerste cohort zat in 2020 in groep 4 en nu in groep 5, het tweede cohort zat in 2020 in groep 5 en nu in groep 6, en het derde cohort zat in 2020 in groep 6 en nu in groep 7. Onze focus lag op de gerealiseerde leergroei tussen eind 2020 (E-afname) en begin 2021 (M-afname). We relateerden dat aan het startpunt: het aantal 'goed' op de M-toets net vóór de eerste lockdown (medio 2020).

BEGRIJPEND LEZEN: VERSCHILLEN TUSSEN LEERLINGEN GROTER

Leergroei begrijpend lezen

De drie grafieken links bevatten de resultaten voor begrijpend lezen van leerlingen die in 2020 en 2021 respectievelijk in groep 4-5, groep 5-6 en groep 6-7 zaten. De groene lijn geeft de leergroei aan in coronatijd (van E-toets in 2020 naar M-toets in 2021), gerelateerd aan de laatste LVS-toets vóór de eerste lockdown (M-toets in 2020). De oranje lijn doet datzelfde in pre-coronatijd.

LEERGROEI ONVERANDERD IN CORONATIJD

Voor begrijpend lezen is het beeld in alle grafieken hetzelfde. Voor alle onderzochte groepen leerlingen ligt de groene lijn altijd vlakbij de oranje lijn. Soms scoren leerlingen iets erboven, soms iets eronder. Het betekent dat leerlingen tijdens corona ongeveer dezelfde leergroei boekten als vóór corona.

BETERE LEERLINGEN GROEIEN HARDER

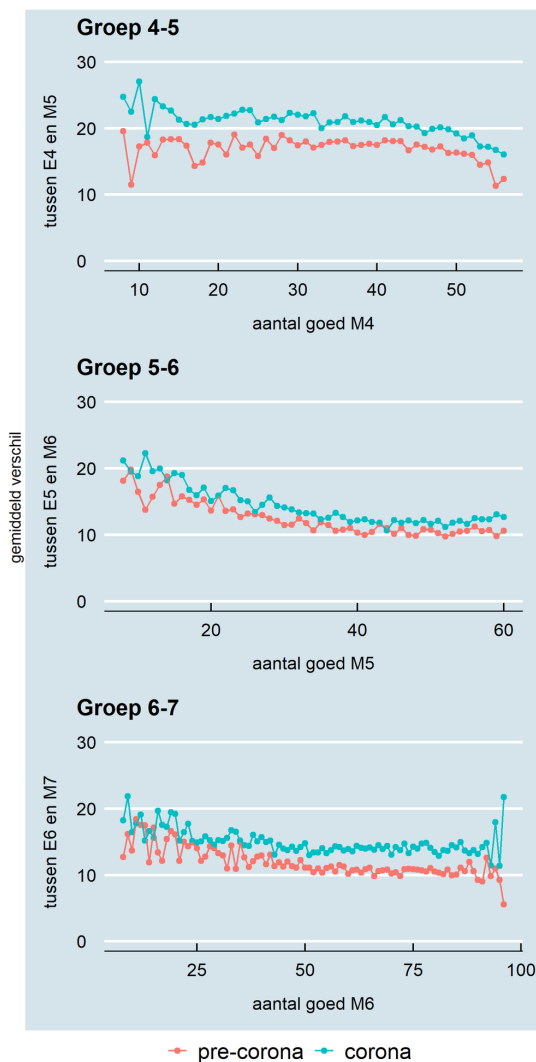
Die vergelijkbare leergroei van E- naar M-toets geldt niet voor alle leerlingen in dezelfde mate. Naarmate leerlingen hoger scoren op de uitgangstoets (M-toets 2020), ligt de groene lijn vaker net iets boven de oranje lijn. Dit is het sterkst in de eerste grafiek. De beter presterende leerlingen hebben dus net wat meer leergroei geboekt dan de zwakker presterende leerlingen.

ZWAKKERE LEERLINGEN BLIJVEN ACHTER

Hoewel ook in coronatijd leergroei is geboekt, is het de vraag of die leergroei groot genoeg is geweest om eerdere vertragingen in te lopen. Ook daar hebben we naar gekeken door het gemiddelde vaardigheidsniveau in Nederland aan het begin van 2021 erbij te pakken. Het blijkt dat de beter presterende leerlingen hun vertraging grotendeels of helemaal konden inlopen, terwijl zwakkere leerlingen nog steeds iets achterlopen. De verschillen tussen leerlingen zijn in de tweede lockdown groter geworden.

REKENEN: LEERLINGEN MAKEN EEN INHAALSLAG

Leergroei rekenen

De drie grafieken links bevatten de resultaten voor rekenen van leerlingen die in 2020 en 2021 respectievelijk in groep 4-5, groep 5-6 en groep 6-7 zaten. De groene lijn geeft de leergroei aan in coronatijd (van E-toets in 2020 naar M-toets in 2021), gerelateerd aan de laatste LVS-toets vóór de eerste lockdown (M-toets in 2020). De oranje lijn doet datzelfde in pre-coronatijd.

MEER LEERGROEI IN CORONATIJD

Voor rekenen is het beeld anders dan bij begrijpend lezen. De groene lijn (van leerlingen in coronatijd) ligt in alle drie de grafieken bóven de oranje lijn (van leerlingen vóór coronatijd). We kunnen niet anders concluderen dan dat leerlingen – gemiddeld gezien – in coronatijd méér leergroei hebben geboekt dan voor coronatijd.

MEER LEERGROEI VOOR ALLE LEERLINGEN

Dat de leergroei van E- naar M-toets in coronatijd boven die in normale tijden ligt, geldt voor alle leerlingen: of het ‘aantal goed’ op de M-toets in 2020 nu laag of hoog was. In alle grafieken ligt de groene lijn over vrijwel de hele linie boven de oranje lijn. Er is geen verschil voor laag scorende of hoog scorende leerlingen.

LEERVERTRAGINGEN ZIJN INGELOPEN

Om de opgelopen vertraging weg te werken, hadden leerlingen in coronatijd een grotere leergroei nodig dan vergelijkbare leerlingen in de jaren voor corona. Is die leergroei bij rekenen daarvoor groot genoeg geweest? Het antwoord hierop is ‘ja’. Halverwege groep 5 blijkt de gemiddelde vaardigheid van leerlingen hóger te liggen dan die van vergelijkbare leerlingen voor corona. En halverwege groep 6 en 7 ligt de vaardigheid op eenzelfde niveau als voor corona. Leerlingen hebben hun vertraging dus ingelopen en zich soms zelfs iets verbeterd.

EEN AANZET VOOR DISCUSSIE:

Het inlopen van een leervertraging in een periode van lockdown is niet het eerste waar je aan denkt. Toch hebben leerlingen eenzelfde leergroei (bij begrijpend lezen) of zelfs grotere leergroei (bij rekenen) weten te boeken dan vergelijkbare leerlingen in de jaren voor corona. Bij begrijpend lezen hebben de betere leerlingen hun vertraging grotendeels weten in te lopen en bij rekenen is dat over de hele linie zo. Dat is een mooi resultaat, maar is er ook reden om te juichen? Dat ligt eraan hoe je het bekijkt. We geven enkele nuanceringen en doen een aanzet voor discussie:

VERSMALLING VAN HET ONDERWIJS?

Begrijpend lezen en rekenen zijn belangrijke basisvaardigheden, maar het onderwijs behelst veel meer dan dat. School draait ook om het 'bij elkaar zijn', om het 'samen dingen doen' en het 'van elkaar leren'. Dat mis je als je niet naar school kunt gaan. Wat doet dat in bredere zin met de skills van leerlingen? Skills zoals sociale vaardigheden, creativiteit, probleemoplossend vermogen of leren leren? De focus op de basisvaardigheden kan betekend hebben dat het onderwijsaanbod op dit punt juist is verschaald. Met alle gevolgen van dien voor bijvoorbeeld het persoonlijk welzijn, de voorbereiding op een vervolgopleiding en deelname aan de samenleving.

TWEEDE LOCKDOWN MINDER IMPACT?

De tweede lockdown liep van half december tot begin februari. Dat is een periode met minder effectieve lestijd dan in de eerste lockdown. Sinterklaas, de kerstvakantie, het weer opstarten na een vakantie: het beperkte de tijd voor leergroei altijd al, en het is goed denkbaar dat de lockdown daardoor minder impact heeft gehad. Daar komt bij dat er tijdens de tweede lockdown mogelijk al enige gewenning was opgetreden: bij leerkrachten én leerlingen. Waar alles in de eerste lockdown nog uitgevonden moest worden, konden scholen in de tweede lockdown voortbouwen op eerder opgedane ervaringen.

EEN AANZET VOOR DISCUSSIE:

VERTRAGING BIJ REKENEN GEMAKKELIJKER IN TE LOPEN DAN BIJ BEGRIJPEND LEZEN?

Het is opvallend dat de vertraging bij rekenen verder is ingelopen dan bij begrijpend lezen. Dat kan te maken hebben met het leergebied. Voor rekenen is het mogelijk net wat eenvoudiger om taken op afstand mee te geven dan bij begrijpend lezen, een leergebied dat samenvalt met kennis van de wereld en andere leergebieden zoals technisch lezen en woordenschat.

EFFECT VAN LATER TOETSEN?

Gemiddeld gezien werd de M-toets in 2020 twee maanden later afgenomen dan gebruikelijk is. We weten niet hoe leerlingen hadden gescoord als ze twee maanden eerder de toets hadden gemaakt. Wat we wel weten is dat bij rekenen een eventuele leervertraging niet groter kan zijn dan twee maanden. Dan hadden de scores immers lager gelegen dan die voor de leerlingen in pre-coronatijd. Voor begrijpend lezen weten we dat leerlingen ondanks de extra maanden onderwijstijd voor toetsing veelal toch zwakker hebben gescoord dan leerlingen in pre-coronatijd. De leervertraging die zij hebben opgelopen is – gemiddeld gezien – dus groter dan twee maanden.

De komende tijd gaan we bij Cito nader onderzoek doen naar de leerresultaten van leerlingen in coronatijd. We nemen voor deze onderzoekspopulatie dan ook het vakgebied spelling onder de loep, en zoeken verder naar mogelijke verklaringen voor de geconstateerde verschillen.

OVER DE ONDERZOEKSPOPULATIE

- Om een realistische vergelijking te kunnen maken tussen de verschillende jaren is gewerkt met onderzoeksgroepen die op relevante kenmerken identiek zijn. Zo konden we voorkomen dat selectiviteit de uitkomsten zou beïnvloeden.
- Onze dataset voor begrijpend lezen bevat toetsresultaten van 91.850 leerlingen: 25.123 voor groep 4-5 (cohort 1), 32.338 voor groep 5-6 (cohort 2) en 34.389 voor groep 6-7 (cohort 3).
- Onze dataset voor rekenen-wiskunde bevat toetsresultaten van 130.900 leerlingen: 42.192 voor groep 4-5 (cohort 1), 44.017 voor groep 5-6 (cohort 2) en 44.691 voor groep 6-7 (cohort 3).
- Onze analyse laat de situatie zien zoals die is, en bevat geen correcties voor – bijvoorbeeld – vakantieperiodes of verwachtingspatronen. We hebben hiervoor gekozen, omdat we nooit eerder een vergelijkbare situatie als corona hebben meegemaakt.

